

Wat je ziet als je valt

Wilt u op de hoogte worden gehouden van de boeken van uitgeverij Artemis & co? Meldt u zich dan aan voor de nieuwsbrief via onze website www.uitgeverijartemis.nl

Rebecca Wait

Wat je ziet als je valt

Vertaald door
Caecile de Hoog

Artemis & co

ISBN 978 90 472 0334 6

© 2013 Rebecca Wait

© 2014 Nederlandse vertaling Artemis & co,
Amsterdam en Caecile de Hoog

Oorspronkelijke titel *The View On The Way Down*

Oorspronkelijke uitgever Picador

Omslagontwerp Janine Jansen

Omslagillustratie © Parker Deen / Getty Images

Foto auteur Alexander James

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

Voor mijn ouders

En daar waren ze weer.

Later zouden ze zich dit tafereel herinneren. Ze dachten eraan terug als ze alleen waren, probeerden er iets achter te zoeken, probeerden wat ze nu wisten te rijmen met wat ze toen wisten. Het had al in het verschiet gelegen. Zelfs toen lag het al in het verschiet, op dat strand, jaren geleden – ze beseften het alleen niet.

Maar als ze teruggingen naar die dag, zouden ze dan aanwijzingen vinden? Misschien herinnerden ze zich de grijze wolken die zich in de verte boven het strand samenpakten. En dat een naderende omslag in het weer voelbaar was: de hitte was broeierig en drukkend geworden. Of misschien zagen ze, als ze terugkeken, alleen het bleke geel van het zand en de ritmische beweging van de golven.

Het stel was met broodjes en een thermoskan met thee in de schaduw van de rotsen gaan zitten. Joe las een boek en Rose had de baby op schoot en liet haar af en toe op en neer dansen.

De jongens, in hun zwembroek en een slordig T-shirt, vermaakten zich verderop bij de zee. Ze wilden een kuil graven, maar dat bleek een heel werk te zijn.

‘Je moet de zijkanten versterken,’ zei Kit. ‘Die storten steeds in.’

‘Waarom moet ik al het graafwerk doen?’ vroeg Jamie.

‘Dan kan ik alles in de gaten houden.’

Het was Jamies idee geweest om een kuil te graven, maar nu leek het alsof Kit ermee was gekomen. Hij had de leiding genomen, zoals gewoonlijk.

‘We zijn wel al bij het water gekomen, dat is een goed teken,’ zei Kit, naar de bodem van de kuil turend.

‘Fijn dat je er zoveel verstand van hebt.’ Jamie stak zijn plastic schep in de drab op de bodem en gooide wat naar de zijkant. Onmiddellijk gleed er nieuwe drab op de plaats waar hij geschept had. Met enige moeite trok hij zijn voet uit het waterige zand.

‘Het lijkt wel drijfzand,’ zei hij.

‘Ben je gek. Het is heus geen drijfzand.’

‘Het lijkt drijfzand, zei ik.’

‘Ga nou maar door,’ zei Kit. ‘We moeten nog veel dieper, anders heeft het geen zin.’

‘Zijn we op weg naar Australië?’

‘Ja.’

Ze grinnikten om het oude grapje.

‘Geef maar hier dan,’ zei Kit. ‘Ik neem het wel over.’

Hij nam de schep van Jamie aan en pakte zijn arm beet om hem uit de kuil te trekken. Toen Jamie omhoog klauterde en op de brokkelige rand stapte, stortte een deel van de zijkant in.

‘Jamie!’

‘Je hebt me te snel naar boven getrokken.’

Kit sprong naar beneden en begon de schade te herstellen.

‘Weet je dat er in Amerika meer mensen omkomen in het zand dan door haaien?’ zei Jamie terwijl Kit bezig was. ‘Mensen die onder het zand begraven worden, bedoel ik. Je hebt meer kans om onder het zand begraven te worden dan door een haai te worden opgegeten.’

‘Heel interessant, Jamie.’

‘Ik bedoel alleen maar dat je zou denken dat haaien veel gevaarlijker zijn. Je zou nooit denken dat er meer mensen doodgaan in het zand.’

‘Waarschijnlijk allemaal malloten zoals jij, die niet weten hoe je een kuil moet graven.’

‘Ik heb er meer aan gedaan dan jij.’

‘Het gaat om kwaliteit, niet om kwantiteit.’

‘We moesten maar eens aanstalten maken,’ zei Joe, een eindje verder op het strand.

‘Ik wil ze niet uit hun spel halen,’ zei Rose. Ze zat op haar knieën met de baby te spelen, die helemaal in beslag werd genomen door het losse, zachte zand dat ze steeds opnieuw tussen haar vingertjes door liet glijden. ‘Kijk: voor het eerst op het strand en ze vindt het heerlijk. Je vindt het heerlijk, hè Emma?’

De baby keek haar moeder peinzend aan, en richtte haar aandacht weer op het zand.

‘Nog eventjes?’ vroeg Rose.

‘Oké.’ Joe nam zijn boek weer op en probeerde verder te lezen.

‘Grappig, hè, als je naar de jongens kijkt,’ zei Rose. ‘Het zijn gewoon weer kinderen.’

‘Het is regressie. Het strand, associaties met de kindertijd en zo.’

‘Wel leuk om ze samen te zien spelen.’

‘Ik denk niet dat ze het zelf zo zouden noemen.’

‘Kit is zo leuk met Jamie, vind je niet? Hij helpt hem met graven. Zo geduldig.’

Joe liet dit op zich inwerken. Geduldig was nou niet het eerste woord dat hij zou gebruiken om Kit te beschrijven.

‘Soms maak ik me zorgen over Jamie,’ zei Rose. ‘Het leeftijdsverschil valt ineens veel meer op, vind je ook niet? Nu ze tieners zijn.’

‘Jamie haalt zijn achterstand nog wel in,’ zei Joe. ‘Nog een jaartje of zo.’

‘Ja, je hebt vast gelijk.’ Ze zweeg even, en zei toen: ‘Heerlijk, zo met z’n allen op vakantie. Voor we het weten zijn we nog maar met z’n drietjes: jij en ik en Em.’

‘Hmm.’ Hij was weer verdiept in zijn boek.

Rose richtte haar aandacht op Emma. Ze hielp haar haar emmertje met zand te vullen en om te keren, te vullen en om te keren.

Ze zei: ‘Zullen we vanavond fish-and-chips eten? Als traktatie?’

‘Als jij dat wilt,’ zei hij, en door zijn toon leek het alsof het meer een traktatie voor Rose was, terwijl zij de jongens in gedachten had.

Het was zo vredig: Emma die met zand zat te spelen en haar zoons in de verte druk in de weer met hun scheppen. Rose wenste dat ze er altijd konden blijven.

Ze bleven op het strand terwijl de middag verstreek, de wind koeler werd, de zon langzaam onderging en de wolken zich in de verte opstapelden. Het zachte zand van de baai begon af te koelen en de zee drong steeds verder het strand op, bekroop hen sluw. Verderop waren nog wat vakantiegangers, maar dat aantal dunde steeds verder uit, tot zij met z'n vijven waren overgebleven.

Uiteindelijk zei Joe tegen Rose: 'Het wordt vloed.'

Rose kwam overeind en tilde Emma op. 'Ik zal de jongens roepen.'

Jamie zei tegen Kit, die nog in de kuil stond: 'Als de zee komt, hebben we een zwembad.'

'Nee,' zei Kit. 'Dan is er niks meer van over.'

Op dat moment vielen de eerste druppels.

DEEL I

1

De regen zou hem moeten hinderen, zoals de anderen erdoor werden gehinderd. Het was een woeste, hardnekkige bui. Het water gelselde de ramen, aandacht eisend. Onder de klanten was een samen-zweerderige sfeer ontstaan: ze keken elkaar aan en trokken hun jas dichter om zich heen, maar hij sloeg er geen acht op. Hij sloot de ramen om te voorkomen dat de boeken nat zouden worden, en ging terug naar de afdeling Joodse Geschiedenis, waar hij bezig was de nieuwe boeken in de kasten te zetten.

Hij wilde absolute stilte in zijn hoofd. Het was moeilijk geweest om zich aan te leren nergens aan te denken. Maar hij was geduldig en door eindeloos te oefenen was het een gewoonte geworden. En wanneer hem dat af en toe, zoals nu, toch moeite kostte, lukte het hem wel zich terug te trekken. Soms stelde hij zich voor dat hij alleen op een eiland was, of in de woestijn. Nu koos hij echter voor een bos. Het was er stil en kalm; de bomen wachtten hem op om hem in hun grote stilte op te nemen. Roerloos bleef hij staan tussen de geschiedenisboeken en staarde naar boven, naar het zonlicht dat tussen de bladeren door naar beneden viel.

Hij werd uit zijn mijmering gerukt toen iemand zijn arm aanraakte. Met tegenzin verliet hij de beschutting van de bomen, draaide zich om en zag een bejaarde man achter zich staan.

Even wist Jamie zich geen raad, maar toen nam de routine het over en zei hij: 'Kan ik u ergens mee helpen, meneer?'

'Ik wil een klacht indienen over deze afdeling,' antwoordde de

man zorgvuldig articulerend, alsof hij de zin had ingestudeerd. 'Ik kan niet één boek vinden dat ik zoek. U heeft alleen maar boeken over de Holocaust.'

'Ja,' zei Jamie aarzelend. 'Dat zou weleens kunnen kloppen.'

'Dat is idioot,' zei de man. Al pratend leek hij moed te verzamelen. 'Waar zijn de boeken over Joodse cultuur, muziek, literatuur? U doet alsof de Holocaust de enige belangrijke gebeurtenis is die het Joodse volk ooit is overkomen. Alsof het afgezien van die ene gruwelijke periode niet ook een rijk, gevarieerd verleden heeft.'

Omzichtig antwoordde Jamie: 'We kopen boeken in waar vraag naar is, anders lijden we verlies. Naar boeken over de Holocaust is nu eenmaal altijd vraag.'

'Omdat mensen gefascineerd zijn door gruwelen.'

Jamie wist niet wat hij hierop moest zeggen, dus hield hij zijn mond.

'Het bevat me niks,' zei de man. 'Het bevat me niks dat in uw winkel het Joodse volk alleen maar wordt geassocieerd met die ene verschrikkelijke periode en niet met alles wat door de Joden zelf tot stand is gebracht. Begrijpt u wat ik bedoel?'

Jamie knikte.

'Door ons op één lijn te stellen met wat zij ons hebben aangedaan laat u hen winnen. De geschiedschrijving zou alle feiten hetzelfde gewicht moeten toekennen.'

'Maar zo werkt het toch niet?' zei Jamie voor hij er erg in had. 'Om sommige dingen kun je nu eenmaal niet heen, die dringen zich op.'

'Waarom zouden we ons alleen maar moeten verdiepen in wat interessant wordt gevonden door mensen die niets om het... het grote geheel geven, en alleen in de gruwelen geïnteresseerd zijn?'

Was dit echt zijn belangrijkste klacht, vroeg Jamie zich af, dat de collectie van de afdeling niet evenwichtig was? Het gesprek begon hem al gauw te vervelen, maar hij merkte dat de man nog niet was uitgeraasd.

Jamie trok een muur tussen hen op. 'We stellen de suggesties van onze klanten altijd erg op prijs, meneer. Zijn er boeken die u ons aanraadt waarmee wij de diversiteit van onze afdeling kunnen vergroten?'

Hij verwachtte een geïrriteerde reactie, maar de man begon meteen ijverig een aantal titels op te schrijven. Vervolgens hees hij zich moeizaam in zijn jas, knoopte hem met zijn dikke vingers dicht en liep weg, de regen in. Jamie prikte het lijstje op het bord achter zijn bureau waar ook allerlei andere briefjes hingen. Hij wist dat ze geen van die boeken ooit zouden aanschaffen. Er was niet genoeg ruimte in de kasten. Bovendien waren gruwelijkheden nu eenmaal in trek.

Omdat het tijdens zijn lunchpauze nog steeds stroomde van de regen, kon hij het niet opbrengen buiten de deur een broodje te gaan eten. Hij haalde een zak chips en een Mars uit de automaat en ging met een boek van Alistair MacLean in de personeelsruimte zitten. Hij keek altijd uit naar romans van Alistair MacLean en had inmiddels een aardige verzameling opgebouwd.

Hij had zijn vaste stek in de hoek opgezocht omdat hij daar niet zo gauw zou worden gestoord. Maar toen hij de eerste hap van zijn Mars nam, gleed er een schaduw over hem heen.

‘Welke ben je nu aan het lezen?’

Jamie kreunde inwendig. Brian, van de afdeling Algemene Fictie, dacht in Jamie een verwante ziel te hebben gevonden toen hij er in een vroeg stadium achter was gekomen dat Jamie van oude thrillers hield. Brian liep weliswaar zelf warm voor sciencefiction en fantasy, maar herkende in Jamie het enthousiasme van de ware liefhebber, en leek in de veronderstelling te verkeren dat het alleen nog maar een kwestie van tijd was voor Jamie zijn energie op een beter genre zou richten.

‘*Ontsnapt langs Krakatau*,’ antwoordde Jamie zonder van zijn boek op te kijken. Hij probeerde het gesprek zo kort mogelijk te houden. Soms lukte het Brian te ontmoedigen door hem geen aandacht te geven, zoiets als je dood houden als je een grizzlybeer tegenkomt.

‘Goed boek?’

‘Weet ik nog niet. Hoofdstuk 1.’

Brian ging naast hem zitten, zoals altijd een beetje te dichtbij. Jamie gaf zich gewonnen en sloeg zijn boek dicht.

‘Je zou toch eens iets van Ursula Le Guin moeten lezen,’ zei Brian.

‘Ik denk niet dat dat iets voor mij is, Brian.’

‘Een magnifieke schrijfster,’ zei Brian. ‘Als je er tenminste klaar voor bent om iets beters te lezen dan MacLean.’

‘Ik denk dat ik met MacLean aan mijn grens zit.’

‘Hoezo, te moe van al dat gezwoeg op die afdeling van jou?’ zei Brian grinnikend. ‘Van al die klanten die een aanslag op je grijze cellen plegen? Die komen nooit een verdieping hoger, misschien moet je proberen je naar mijn afdeling over te laten plaatsen.’

‘Brian, sorry,’ zei Jamie, in een laatste poging van hem af te komen, ‘Maar zo kan ik niet lezen.’

Hij stopte zijn boek in zijn zak en terwijl Brian zich stamelend verontschuldigde verliet Jamie de personeelsruimte. Dat iemand hem van de kostbare vrije minuten van zijn lunchpauze had beroofd vervulde hem met een kinderlijke boosheid. Hij sloop langs de informatiebalie van de geschiedenisafdeling en verschanste zich met zijn boek in de kleine alkoof tussen Joodse Geschiedenis en Militaire Geschiedenis, hopen dat Brian hem daar niet zou kunnen vinden.

Hij raakte zo verdiept in hoofdstuk twee van *Ontsnaapt langs Krakatau* dat hij de jonge man en vrouw die vlak bij hem stonden aanvankelijk niet opmerkte. Maar toen de vrouw een beweging maakte – misschien streek ze een lok uit haar gezicht of sloeg ze regendruppels van haar jas, hij kon het zich later niet meer herinneren – had het gebaar dat zijn aandacht trok iets vertrouwds. Jamie hield zijn ogen gericht op zijn boek, maar bleef zich sterk bewust van het stel.

Even later zei de vrouw iets, ze mompelde iets tegen de man, die vervolgens zachtjes begon te lachen en op datzelfde moment verstijfde Jamie. Hij kon niet verstaan wat ze zei, maar herkende de toon waarop ze sprak en het ritme van haar stem, en de tussenliggende jaren vielen weg.

Alice Brown.

Vanuit zijn ooghoek zag hij dat ze zich omdraaide en plotseling naar hem keek. Ze keek hem recht aan, zoals hij daar in zijn stoel zat met *Ontsnaapt langs Krakatau* opengeslagen op zijn schoot.

Toen ze op hem af kwam stond hij op.

‘Jamie?’

Ze had keurig kortgeknipt haar, en het had weer haar eigen donkerbruine kleur in plaats van het felle rood van vroeger. Haar gezicht had nog steeds dat breekbare, die vragende, bijna kinderlijke uitdrukking – op dit moment helemaal, nu ze onzeker naar hem keek.

Ze was nog steeds mooi. Natuurlijk was ze nog steeds mooi.

‘Jij bent het toch?’ zei ze. ‘Ik dacht het tenminste.’ Ze leek nerveus. Jamie vroeg zich af of hij dat ook was, maar wist het niet.

‘Alice.’

‘Niet te geloven.’

Hij zag haar trage, brede lach verschijnen. Jamie was altijd dol geweest op die lach, die intieme lach die van hem en Alice samen-zweerders leek te maken als hun blikken elkaar kruisten. Pas later was tot hem doorgedrongen dat ze naar iedereen zo lachte.

‘Krankzinnig,’ zei Alice. ‘We zijn net bij de ouders van Mark geweest, in Leeds, en maakten een tussenstop op weg naar huis. En omdat het begon te regenen...’ Ze maakte een gebaar alsof ze wilde zeggen: zijn we nu hier.

Er viel een stilte. Het leek alsof Alice alleen maar praatte om de levenloze ruimte tussen hen te vullen. Bekomen van de eerste schrik beseftte Jamie dat ze elkaar weinig te zeggen hadden, en hij vermoedde dat Alice dat ook wist.

Ze wenkte de man die bij haar was en hij kwam dichterbij. Jamie bekeek hem. Er was niets mis met hem. Best aardig. Niet zo heel knap.

‘Jamie, dit is Mark, mijn man. Mark, dit is mijn oude vriend Jamie.’

Haar man. Jamie nam het nieuws kalm in zich op en schudde hem de hand. ‘Aangenaam kennis te maken.’ Uit Marks monsterende blik maakte hij op dat hij wist wat Alice met ‘mijn oude vriend’ bedoelde. Hij vroeg zich af hoeveel Mark wist. Behoorlijk veel, te oordelen naar de aandachtige manier waarop hij naar hem keek.

‘We zijn vier maanden getrouwd,’ zei Alice, alsof Jamie dat gevraagd had.

‘Gelukkigwens,’ zei Jamie. ‘Wat geweldig.’ Hij dacht dat hij Alice nu misschien zou moeten omhelzen, maar toen hij aanstalten maakte verstijfde ze en liet hij zijn arm weer vallen. Om de ongemakkelijkheid van het moment te verdoezelen zei hij: ‘Alice, we hebben elkaar eeuwen niet gezien.’ Dit kon er wel mee door, dacht hij. Zoiets zou iemand anders in een situatie als deze ook kunnen zeggen.

Alice corrigeerde hem. ‘Vijf jaar. We hebben elkaar vijf jaar niet gezien.’

‘Hoe gaat het met je?’

‘Ik wist helemaal niet waar je was, Jamie,’ zei ze, zijn vraag negerend. ‘Waar heb je al die tijd gezeten?’

Jamie probeerde zijn blik niet af te wenden. ‘Ach, overal en nergens. Ik werk hier nu een paar jaar.’

‘In een boekwinkel?’

‘Ik ben hoofd van de afdeling Joodse Geschiedenis,’ zei hij, en hij merkte dat het defensief klonk.

‘Dat lijkt me interessant,’ kwam Mark tussenbeide. ‘Weet je, ik zou er wel even rond willen kijken.’

Jamie wees hem de weg en hoopte heimelijk dat hij geïnteresseerd was in de Holocaust. Het viel hem op dat Mark voordat hij wegliep zijn hand beschermend op de schouder van Alice legde en ze elkaar een ogenblik aankeken. Ze heeft een goeie aan hem, dacht hij.

Toen ze alleen waren zei Alice: ‘Wat bizar om je hier zomaar tegen te komen.’

‘Ja.’

‘Ik heb gewacht op een levensteken van je. Tijden heb ik op je gewacht.’

Jamie wist dat hij iets zou moeten zeggen, maar kon niets bedenken.

‘Hoe dan ook,’ doorbrak Alice de stilte. ‘Er is nu niets meer aan te doen.’

Daar had ze waarschijnlijk gelijk in, dacht hij. Weer viel er een stilte, ongemakkelijker dan de eerste. Toen besloot Jamie iets te zeggen. ‘Het spijt me echt, Alice. Ik heb geen enkel excuus.’ Hij hoorde dat zijn stem vormelijk klonk en het verbaasde hem dat hij deed alsof hij het tegen een vreemde had.

‘Maar hoe maak je het, Jamie?’ zei Alice. ‘Ik bedoel, echt?’

‘Goed.’

‘En je familie?’

‘Weet ik niet.’

‘O, Jamie.’

Hij zei niets.

Alice zei: ‘Je kunt wel doen alsof mensen niet bestaan, maar daarmee los je niets op. Dat weet je heel goed.’

Ze zou het hem nooit vergeven, dacht hij. Hij nam het haar niet kwalijk en het deed er ook niet toe, maar hij had wel met haar te doen.

Mark kwam terug. Hij zei: 'Mooie selectie boeken over Auschwitz hebben jullie.'

'Dank je.'

Mark richtte zich tot Alice. 'We moesten maar eens gaan, schat.'

Alice rommelde in haar handtas en haalde er een kaartje uit. 'Laat wat van je horen, Jamie,' zei ze terwijl ze het hem gaf.

'Je bent binnenhuisarchitecte,' zei Jamie, het kaartje bekijkend.

'Stelt niet veel voor, hoor,' zei Alice.

'Ik dacht dat je verder wilde in de kunst.'

Ze had hem met samengeknepen ogen aangekeken, maar ineens brak er een glimlach door. 'Het is niet verboden om van gedachten te veranderen.' Jamie voelde dat haar charme hem nog steeds niet onberoerd liet.

'Ik meen het, ik wil graag dat je contact houdt,' zei ze. 'Ga alsjeblieft niet weer in rook op.'

'Leuk je te zien, Alice,' zei hij. 'En jou ontmoet te hebben, Mark.'

'Zorg goed voor jezelf.' Ze waren al op weg naar de uitgang, maar op het laatste moment scheen Alice zich te bedenken. Ze mompelde iets tegen Mark, die bleef staan. Toen liep ze snel terug naar Jamie, sloeg haar armen om hem heen en liet haar hoofd tegen zijn borst rusten. Het vertrouwde gebaar bracht hem even in grote beroering. Alice had altijd een bijzondere manier gehad om zich met hem te verstrengelen. Voor hij het wist had ze zich al weer omgedraaid en was zonder een woord te zeggen teruggelopen. Mark pakte haar hand, knikte kort naar Jamie, waarna ze de trap namen en uit het zicht verdwenen.

Jamie liep naar zijn bureau en stak het kaartje van Alice achter de lijst met boeken over Joodse geschiedenis die hij van de oude man had gekregen. Vluchtig bekeek hij de titels. *Redzaamheid en ritueel in het oude Nabije Oosten*, las hij. *De wijsheid van Salomo: wetenschap en ontdekkingen in het Israël van 400-500 v.Chr.* Het had geen enkele zin om dit soort werken op voorraad te nemen, dacht hij. Niemand zou ze kopen.

2

Het was lunchtijd, voor Emma altijd een beproeving. Ze verstopte zich in de kapel van de school, hield zich schuil, zoals ze het zelf noemde. Ze was achterin gaan zitten en staarde naar het kruis in het gebrandschilderde raam boven het altaar. Opgebouwd uit rood-, oranje- en geeltinten en met een paars hart leek het in brand te staan. Verheug u in de heerlijkheid van het Kruis, dacht ze.

Ze wilde niet naar de kantine omdat er niemand was die bij haar wilde zitten en trouwens, ze zou ook niet moeten eten, want ze was dik. En niet zoals de andere meisjes op school dik waren, wat in hun geval alleen maar betekende dat ze dun waren maar zich zorgen maakten over hun figuur omdat ze dachten dat dat volwassen overkwam. Nee, zij was gewoon dik, walgelijk dik, met een onderkin en vetrollen op haar buik. Ze was echt dik, en werd omringd door mensen die deden alsof ze dik waren. Daardoor kreeg ze het gevoel dat ze langzaam gek werd. Echt weer iets voor haar, om op de verkeerde manier dik te zijn.

De pastor kwam binnen en lachte haar toe – inmiddels was hij gewend aan haar stille aanwezigheid achter in de kapel tijdens de middagpauze. Hij verdween in de sacristie.

Weer fonkelde de zon door het gekleurde glas en zette het in lichterlaaie. Starend naar het kruis dacht Emma: Jezus ging alleen door het leven. Hij had altijd mensen om zich heen, maar was toch alleen. Hoe moest hij zich wel niet gevoeld hebben toen hij zijn kruis naar Golgotha droeg. Ineens besepte ze hoe angstaanjagend die straf was